

EHKÄISEVÄN PÄIHDETYÖN JÄRJESTÖVERKOSTO

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lastensuojelulain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/20569/2023

Ehkäisevän päihdetyön järjestöverkosto kiittää mahdollisuudesta lausua hallituksen esityksestä lastensuojelulain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta. Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lastensuojelulakia siten, että jälkihuollon ikärajaa laskettaisiin kahdella vuodella 23 vuoteen pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman mukaisesti.

Sijoitettuna olleiden lasten perhetaustat ovat usein rikkinäisiä ja suhteet lapsuuden perheeseen ovat katkeilleet. Nuori saa harvoin sosiaalista pääomaa, tosiasiallista turvaa tai apua itsenäisen elämän. Monella jälkihuollon asiakkaalla on traumaattisia kokemuksia, joista kuntoutuminen on monesti vielä kesken. Sijaishuollon nuorelle aikuistuminen, ja lastensuojelun piiristä siirtyminen, on erityisen haavoittuvaa aikaa, jota leimaa epävarmuus ja vähäinen ennustettavuus. Moni nuori tarvitsee apua arjen taitojen, kuten kodin, talouden, työn ja opiskelujen hoitamisessa. Nuori tarvitsee myös tukea luotettavien ihmissuhteiden ja kunnollisten tukiverkostojen rakentamiseen, ja se vie aikaa. Jälkihuollon tuen tarve voi myös aktivoitua viiveellä, eikä nuori välttämättä heti kiinnity jälkihuoltoon ensimmäisinä vuosina. Nuoren aivot kehittyvät noin 24–25 ikävuoteen saakka, ja välinpitämättömyys, riskinotto ja impulsiivinen käyttäytyminen voi olla todennäköisempää, kuin aikuisella.

E erityisen haavoittuvassa asemassa ovat paljon tukea tarvitsevat nuoret, joilla on paljon kumuloituvia ja kompleksisia sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia, kuten esimerkiksi päihde- ja/tai mielenhäiriö. Esitysluonnoksessa todetaan, että kaikkein vaikeimmassa asemassa olevien ja paljon erilaista tukea tarvitsevien yli 23-vuotiaiden nuorten tilannetta jälkihuollon ikärajan lasku todennäköisesti heikentää, ellei muu palvelujärjestelmä kykene tältä osin tehostamaan toimintaansa ja vahvistamaan poikkihallinnollista yhteistyötä. Mitä useammalla elämän osa-alueella ja mitä enemmän nuorella on tuen tarvetta, sitä suurempi riski hänellä on pudota palvelujen väliin ja syrjäytyä. Tiedämme jo nyt, että monet päihdeongelmista kärsivät eivät hakeudu tai pääse päihde- ja mielenterveyspalveluiden piiriin ajoissa. Nuorten huumekuolemat ovat olleet huolestuttavassa nousussa viimeiset vuodet. THL:n tuoreessa tutkimusraportissa Huumekuolemien ehkäisyn Suomen malli (2023) todetaan, että ensimmäistä kertaa hoitoon hakeutuvien henkilöiden keski-ikä on Suomessa 28 vuotta. Myös opioidiriippuvuuden korvaushoitoon ensimmäistä kertaa hakeutuvien keski-ikä on korkea, 31 vuotta. Nuorilla saattaa olla ennen hoitoon hakeutumista takanaan pitkään jatkunutta huumeaineiden käyttöä riskialttiilla tavoilla (eri päihteidenyhdistelmäkäyttö, pistokäyttö). Raportissa todetaan myös, että nuorille suunnattuja monipuolisia palveluita ei ole tarjolla riittävästi. Kuten esitysluonnoksessa todetaan, hallitusohjelma sisältää kirjauksia toimeentulotuen ja asumistuen leikkauksista. Toteutuessaan nämä saattavat vaikuttaa myös jälkihuoltoon nuorten toimeentuloa heikentävästi. On tärkeää kohdistaa varoja ehkäisevään työhön, mutta haavoittuvassa asemassa oleville nuorille ehkäisevät toimenpiteet tulevat liian myöhäistä.

Lastensuojelun jälkihuollon ikäraja nostettiin 21 vuodesta 25 vuoteen 1.1.2020 voimaan tulleella lastensuojelulain muutoksella (542/2019). Aikaisemman ikärajan vaikutuksista ei ole ehditty kerätä riittävästi tutkimustietoa, ja siksi on myös vaikea arvioida nykyisen ehdotuksen todellisia vaikutuksia.

Lastensuojelun jälkihuollon uudistamistyöryhmän loppuraportissa (2019) todetaan, että ”kokonaisvaltainen ja koordinoitu tuki tuottaa merkittävän taloudellisen säästön. Aiheesta on olemassa systemaattista näyttöä. Esimerkiksi intensiivinen, yksilöllisesti määrittävä ja joustava jälkihuollon tuki kahtena ensimmäisenä vuotena sijoituksen päättymisen jälkeen siihen asti, kun nuori täytti 25 vuotta, tuotti merkittävää säästöä verrattuna siihen, että jälkihuollon tukea ei järjestetty. Säästöt suhteutettiin työttömyydestä, rikollisuudesta, sairaudesta, asumisesta ja lastensuojelusta aiheutuviin menoihin.”